

grafsko izmero obalne črte in priobalnega pasu slovenskega morja, Krištof Oštir, Tatjana Veljanovski, Tomaž Podobnikar in Zoran Stančič s Prostorskoinformacijske enote ZRC SAZU pa opisujejo Uporabo daljinskega zaznavanja pri opazovanju plazov v Logu pod Mangartom.

Zaradi skromnih finančnih možnosti, črno-belega tiska, časovnih in drugih omejitev zbornik v tehničnem smislu ne sledi sicer izjemnemu tehnološkemu napredku, kakršnega so doživeli geografski informacijski sistemi, kljub temu pa dovolj celovito prikazuje pomemben del vrhunskih dosežkov na področju geografskih informacijskih sistemov iz zadnjih dveh let, tako da bo zagotovo našel pot med bralce, ki jih zanima to področje, in spodbudil nadaljnji razvoj znanosti v Sloveniji.

Jerneja Fridl

Alenka Gaberščik (urednica):

Jezero, ki izginja

Ljubljana 2002: Društvo ekologov Slovenije, 333 strani, 112 slik, 11 risb, 10 zemljevidov, 11 grafikonov, 1 diagram, 33 preglednic, ISBN 961-238-124-0

Knjiga z nekoliko dvoumnim naslovom, ki pa se nedvomno nanaša na lastnost presihanja jezer-ske vode (za samo prihodnost jezera se zaenkrat še ni treba bati), ima ambicijo in značilnosti monografije, kar je s pripisom Monografija o Cerknškem jezeru izpričano tudi na njeni naslovnici. Njene snovalce sta prav gotovo navdihovala razprava polihistorja Janeza Vajkarda Valvasorja *Philosophical Transaction* (London 1687), v kateri je avtor v angleškem jeziku povzel rezultate lastnih raziskovanj enega od najbolj znamenitih presihajočih jezer v letih 1684 in 1685, pa seveda njegov slavni opis in grafični prikaz jezera v četrti knjigi Slave vojvodine Kranjske (1689).

Dandanes polihistoriski pristop seveda ni več mogoč, saj je prišlo do temeljite specializacije raziskovalcev, zato so monografska dela skoraj brez izjeme zbir prispevkov številnih posameznikov, ki si jih

uredniki bolj ali manj uspešno prizadevajo poenotiti ter zaokrožiti v primernem, vsebinsko povezanem zaporedju. Zanimivo je, da novodobni monografiji o Cerkniškem jezeru ni botrovala geografija, ampak ima ključno vlogo biologija, kar je delu vtisnilo neizbrisen pečat. Ker pa je vsebinski koncept zasnovan širše, imajo geografija in z njo geografi tudi pri uresničitvi tega dela pomembno mesto. Še več, z geografskimi vidiki se knjiga začne in na nek način zaključuje, kar pomeni, da ima naša stroka tako vlogo iztočnice kot sinteze; med obema so zelo sistematično in podrobno obdelane posamezne biološke discipline. Vseskozi je prisoten tudi ekološki vidik, pri katerem je izpostavljena vloga varstva narave. Pomembno vlogo geografov v dozdajšnjem poznavanju Cerkniškega jezera v uvodnem razmišljanju posredno nakaže tudi urednica, saj med njegove najbolj cenjene občudovalce, ljubitelje in raziskovalce ob Valvasorju, Naglu, Hacquetu, Steinbergu, Puticku, Tomažiču, Gospodariču in Hočevarju uvršča tudi Pavla Kunaverja in Petra Habiča.

Monografijo sestavlja 33 vsebinsko zaokroženih prispevkov izpod peres 30 avtorjev, ki jim je Cerkniško jezero z okolico še vedno pomemben predmet preučevanja. Delo je skupek sodobnih spoznanj o jezeru in predstavlja pomemben prispevek k poznavanju slovenske in nenazadnje tudi svetovne naravne ter kulturne dediščine. Zasnovano je znanstveno z ustreznim citiranjem (nekoliko odstopa le način citiranja z zaporednim številčnim navajanjem opomb in virov v zadnjem, etnografskem članku); sezname literature in virov so navedeni na koncu vsakega prispevka. Za njimi je na koncu vsakega članka tudi povzetek v angleškem jeziku. Izid knjige so finančno podprli Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo ter Občina Cerknica.

Knjiga je oblikovana privlačno, čeprav bi se morda dalo še kaj postoriti pri poenotenju nefotografskih grafičnih prilog, pa tudi sicer čudovite fotografije jezera so sem in tja bolj estetsko kot vsebinsko dopolnilo. Pogrešam zimske vedute in utrinke, saj prevladujoče poletne fotografije kar nekako prikrajajo dejansko bolj raznovrstno barvno paleto jezerske vode in njene okolice, pa tudi dogajanj na jezerski gladini (nikjer niso razvidne zimske radosti, saj zamrzla vodna gladina privablja na primer drsalce in jadralske na ledu). Vendar je mogoče razumeti tudi pričujoči izbor fotografij, saj so za biologa najbrž bolj privlačna obdobja vznika, rasti, zorenja, razmnoževanja in odmiranja kot pa čas mirovanja oziroma zimskega počitka.

Monografijo sestavljajo štirje deli. Prvi predstavlja značilnosti neživega okolja jezera, jezerske kotanje in bližnje okolice: podnebja (avtor Boris Zupančič), geoloških in geomorfoloških potez (Andrej Kranjc), hidroloških značilnosti (Andrej Kranjc) in speleologije (Andrej Kranjc). Pogrešam vsaj krajšo predstavitev pedoloških značilnosti.

Najdaljši drugi del je biološko obarvan in razdeljen na tematiki flora in vegetacija ter favna. Uva-ga ga članek Kakovost vode v jezeru in pritokih (Alenka Gaberščik in Olga Urbanc Berčič), ki mu sledi prispevek Ekosistem, ki ga ustvarja igra vode (Alenka Gaberščik in Olga Urbanc Berčič). Vpogled v preteklost jezera je podan v članku Paleobotanične raziskave (Metka Culiberg). Prispevek Alge v jezeru in njegovih pritokih (Gorazd Kosi) opisuje vpliv presihanja na pojavljanje alg. Različne ekološke skupine rastlin so predstavljene v prispevku Praprotnice in semenke (Andrej Martinčič), medtem ko rastlinske združbe in njihovo razširjenost predstavi članek Vegetacija (Andrej Martinčič in Ivana Leskovar). Gozdno vegetacijo okolice Cerkniškega jezera opisuje članek Mitje Zupančiča. Vsebinski sklop flora in vegetacija zaokrožuje predstavitev amfibijskih rastlin močvirska spominčica in lasastolista vodna zlatica, ki sta v spremenljivem okolju Cerkniškega jezera gotovo najbolj uspešni rastlini. Favniški prispevki bralca seznanjajo z mehkužci (Rajko Slapnik), nižjimi raki (Anton Brancelj), kačjimi pastirji (Matjaž Bedjanič), ravnokrilci (Paul Veenvliet), čebelami (Andrej Gogala), hrošči (Božidar Drovenik), mladoletnicami (Gorazd Urbanič in Ciril Krušnik), metulji (Tatjana Čelik), ribami (Meta Polž), dvoživkami (Paul Veenvliet in Katja Pobjoljšaj), plazilci (Slavko Polak), ptiči (Slavko Polak) in sesalci (Slavko Polak). Sistematične predstavitve dopolnjujeta opisa rojenja enodnevnice (Daša Zabric) in prezimovanja sekulj v Vranji jami (Barbara Skaberne, Tamara Čelhar, Aleksandra Lešnik in Katja Pobjoljšaj). Biološki del zaključuje in zaokrožuje članek O varstvu Cerkniškega jezera (Peter Skoberne).

Tretji del monografije predstavlja in kritično obravnava družbenogeografske značilnosti Cerkniškega polja v luči obremenjevanja voda (Aleš Smrekar). Predstavljeni so prebivalci in njihova aktivnost,

komunalna oskrba gospodinjstev, promet, kmetijstvo, industrija in turizem; vsaka dejavnost je svojevrsten dejavnik obremenjevanja okolja. V tem delu je še prispevek Gospodarski načrti in posegi, v katerem Aleš Smrekar podrobneje predstavi zavzemanje za osuševanje jezera v obdobju prevlade kmetijstva in težnje po stalni ojezeritvi jezerske kotanje v industrijski dobi, ki naj bi jo izvedli predvsem zaradi pridobivanja električne energije, razcveta ribištva, izboljšanja turistične ponudbe in uravnavanja vodnega režima v kraškem porečju Ljubljane in porečju Save nasploh. Avtor se v nasprotju z mnogimi drugimi strokovnjaki in ljubitelji Cerknškega jezera zavzema za ohranitev večine vseh naprav in objektov, ki so jih v sedemdesetih letih 20. stoletja namestili za kontrolirano zmanjševanja sposobnosti požiranja jezerske vode. Z njimi se vzpostavlja vodna bilanca, kakršno navajajo pisni viri pred prvimi korenitejšimi posegi človeka v prvi polovici 19. stoletja.

Zadnji del knjige je namenjen prikazu nekaterih utrinkov iz naše kulturne dediščine. Prispevek o arheoloških najdiščih (Valentin Schein) razkriva poselitev Cerknškega polja in bližnje okolice v davnini. Monografijo zaokroža prispevek Jezero in jezerci (Magda Peršič), v katerem so kronološko slikovito predstavljene eksistencialno pomembne sestavine sobivanja jezercev, prebivalcev vasi ob jezeru, in danega bivalnega okolja, pri čemer je poudarek na edinstveni prepletenosti Cerknškega jezera in okoliških kmetijskih ter gozdnih zemljišč. Še posebno podrobno je prikazan ribolov. Sledi še epilog s prispevkoma Čudežni splet življenja (izpod peresa urednice Alenke Gaberščik) in Nekaj besed o zavarovanju »enega največjih naravnih čudes« (Valentin Schein); v slednjem so predstavljena prizadevanja za realizacijo projekta Notranjski regijski park.

Knjiga je lahko dobrodošel pripomoček učiteljem, študentom in raznovrstnim ljubiteljem jezera in Cerknškega polja, saj jim podrobno razkrije in osvetli tako njegove značilnosti kot posebnosti. Čeprav avtorski prispevki predstavijo dokaj celovito podobo Cerknškega jezera in njegovega zaledja, bi bili za še bolj celovit oris koristni tudi poglobljeni prispevki s področij zgodovine, umetnostne zgodovine in umetnosti; spomnimo se le njegovih številnih likovnih upodobitev, ki kar kličejo po sistematični obdelavi in predstavitvi.

Drago Kladnik

Andreas Götz, Ulf Tödter, Michael Gleich, Michel Revaz, Mario R. Broggi:

2. poročilo o Alpah: podatki, dejstva, problemi, rešitve

Ljubljana 2002: Planinska zveza Slovenije, evidenčna številka 226, ISBN 961-6156-34-9

Štiriletno obdobje postaja v sodobnem (in demokratičnem) življenju gibalo radovednosti in sprememb. Na različnih področjih ustvarjanja in delovanja to gibalo različno imenujemo, pa tudi različno razumemo. V oblastnih skupinah so to volitve, v osemletni osnovni šoli razredna ali predmetna stopnja, v življenju ljudi pa tista zvrhana mera, ki v povprečju vsaj dvajsetkrat oddaljuje rojstvo in približuje smrt. Zaradi narave našega dojemanja nam je način vrednotenja po posameznih delih domač in običajen. Zato tudi, na primer svoje gorniške poti na vrhove, navadno razdelimo na posamezne krajše odseke, ki nam v obliki počitkov ali izrazitih in dobro vidnih naravnih spremljevalcev služijo kot opora v utrudljivem početju.

Takšno ponavljajoče početje, ko prvemu koraku sledi drugi, zatem tretji in četrti, pa peti in šesti, lahko ob posebnih priložnostih rečemo tudi tradicija. Ali potemakem že lahko govorimo o tradiciji, če je bil storjen šele (ali pa morda že!) drugi korak? Ta korak – izid knjige, ki dopolnjuje 1. poročilo o Alpah, ki je izšlo leta 1998, se je zgodil po štirih, za uresničevanje Sporazuma o varstvu Alp – Alpske konvencije skorajda katastrofalno sušnih letih. Sušnih predvsem na politični ravni (resnici na ljubo manj je bilo tudi dejanskih zimskih padavin), ko bi vsebina sporazuma morala zaživeti, pa so države podpisnice večinoma držale figo v žepu. Zato ne preseneča v Uvodni besedi trpko zapisana ugotovitev, da je »... *Alpska konvencija samo seznam lepih imen* ...«.

Mednarodna komisija za varstvo Alp – CIPRA International s sedežem v Lihtenštajnu je knjigo, ki je sočasno izšla v nemščini, francoščini, italijanščini in slovenščini, pogumno opremila s štirimi udar-